

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΣΤΑΦΙΔΟΣ

ΕΝ ΕΠΙΤΑΝΗΣΩΙ ΚΑΙ ΙΔΙΩΣ ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩΙ

Ὁ κύριος Χιώτης χωρὶς νὰ ἐπιφέρῃ μαρτυρίαν, ἱστορεῖ τὰ ἑξῆς :

«Μνημονεύεται ὅτι ἐπειδὴ οἱ Ζακύνθιοι ἐσταφιδοφύτευσαν ὅλα τὰ
»χωράφια λαβόντες τὸ κλῆμα ἐκ τῶν προσφυγόντων Πελοποννη-
»σίων διὰ τὴν ἀλώσιν τῆς χώρας των ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἡ Ἐνε-
»τικὴ Κυβέρνησις φοβουμένη λιμούς, διώρισε τοὺς Ζακυνθίους νὰ ἐκoi-
»ζώσωσι τὰς σταφιδοφυτείας καὶ σπείρωσι σιτηρά. Ἄλλ' ἡ Ζακυνθία
»Κοινότης ἔστειλε πρεσβείαν πρὸς τὰς ἀρχὰς εἰς τὴν Βενετίαν καὶ ἐζή-
»τησε νὰ σταφιδοφυτεύῃ ἐλευθέρως, ὑποσχομένη ὅπως προβλέπη τὴν
»σιτοδείαν καὶ ἔχῃ ἕτοιμον ἐν ἀνάγκῃ σιτοβολῶνα καὶ διὰ τῆς προμη-
»θείας τοῦ χρειώδους σίτου. Ἡ Ἐνετικὴ Κυβέρνησις διὰ Δουκικεῦ
»ψηφίσματος τῶν 1540 ἄφησεν ἐλευθέραν τὴν σταφιδοφυτείαν καὶ ἐκ-
»τοτε καθιδρύθη ὁ σιτοβολῶν κατὰ παράδειγμα τοῦ Κερκυραϊκοῦ¹». Ἄκριβῶς πρὸ δώδεκα γραμμῶν ἱστορεῖ ὅτι ὁ σιτοβολῶν Ζακύνθου
ἐθεμελιώθη τὸ 1583. Ἐνῶ λέγει ὅτι εἰς τὸ 1540 ἡ Ἐνετία ἄφη-
σεν ἐλευθέραν τὴν σταφιδοφυτείαν, προηγουμένως, ὡς εἵπομεν,
ἔγραψεν ὅτι ἡ σταφὶς περὶ τὰ μέσα τῆς δεκάτης ἑκτῆς ἑκατον-
ταετηρίδος μεταφυτεύθη, ὥστε νομίζει ὅτι ἐν ριπῇ ὀφθαλμοῦ ὁ στα-
φιδόκαρπος μεταφυτεύθη, διεδόθη, ἐπληθύνθη, ἀπηγορεύθη, καὶ ἀφέθη
ἐλεύθερος. Ἐλευθερίαν ἡ Ἐνετία δὲν ἔδωσεν ἀπόλυτον ποτὲ πρὸς διά-
δοσιν τοῦ σταφιδοκάρπου· τοῦλάχιστον τοιοῦτον ἔγγραφον δὲν εἶδομεν
μέχρι τοῦδε.

*
* *

Οἱ κάτοικοι βλέποντες τὴν ὠφέλειαν τὴν προσρχομένην ἐκ τῆς δια-
δόσεως νέων φυτειῶν σταφιδαμπέλων, δὲν ὑπήκουσαν εἰς τὰς διαταγὰς
τῆς κυβερνήσεως, ἀλλ' ἡ ἀρνητικὴ καὶ ἀντικρὺς ἐχθρικὴ στάσις τῆς
Γερουσίας κατὰ τῆς προκείμενης ἀναπτύξεως τῆς καλλιέργειας τῆς στα-
φίδος ἐξηκολούθει. Τὸ 1584 διάταξις ἐθέσπιζε νὰ καταβάλλωσιν εἰ
καλλιερῆται τὸ ἥμισυ τῆς ἐσοδείας εἰς τὴν κυβέρνησιν πρὸς ὄφελος
ὅμως τῆς Κοινοῦτητος. Ἀφοῦ δὲ παρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν καὶ τὰ πρόσ-
τιμα μετὰ τῆς ποινῆς πληρωμῆς, ἡ σταφὶς καὶ ἐν Κεφαλληνίᾳ

¹ Συνέχεια· ἴδε φυλλάδιον 4.

² Χιώτη Ἱστορ. Ἀπομνημ. Ἐπιάν. τμήμ. 6 σελ. 270—271.

καὶ ἐν Ζακύνθῳ ἐπολλαπλασιάζετο, δύο Ἑνετοὶ εἰδικοί ἀπεσταλμένοι, ὁ Γρίττης καὶ ὁ Γαρζόνης, ἐξέδοντο διάταξιν ἐν ἔτει 1585, καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ ἐκριζωθῶσι πᾶσαι αἱ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1575 γενόμεναι ἐμφυτεύσεις παρὰ τὴν γνώμην τῆς Γερουσίας. Πρὸς τούτοις τὸ αὐτὸ διάταγμα τοῦ 1584 διέταττε τοὺς προβλεπτάς νὰ καταγράψωσι τὰς ἐκτάσεις τῶν σταφιδοφυτειῶν ἐπιμελῶς, καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ βιβλίῳ τὰς νέας φυτείας, ἀπηγόρευε νὰ χορηγηθῆ εἰς οἰονδήποτε ἄδεια εἰς τὸ ἐξῆς πρὸς φύτευσιν σταφιδαμπέλων, θεωροῦν πᾶσαν τυχόν τοιαύτην παρεχομένην ἄδειαν ὡς ἄκυρον, καὶ ὄριζεν ὅπως τὰ εἰσπραχθέντα χρήματα, ἅτινα ἀνήρχοντο εἰς 14,000 περίπου δουκάτα, χρησιμεύσωσι πρὸς ἀγορὰν σίτου διὰ τοὺς κατοίκους¹.

Αἱ ἐνετικαὶ ἀρχαὶ ἀντενήργουν εἰς τὴν διάδοσιν τῆς σταφίδος, ἵνα μὴ ὁ τόπος, καλλιεργῶν τὸν προσοδοφόρον τοῦτον καρπὸν, παραμελήσῃ τὴν γεωργίαν. Τὰς μέχρι τοῦ 1575 γενομένας φυτείας ἐνόμιζον ἐπαρκεῖς. Ἐκτοτε ἐξηκολούθησαν αἱ προσπάθειαι αὐτῆς, ὡς εἶδον οἱ ἀναγνώσται, πρὸς παρεμπόδισιν τῆς ἀύξανουμένης ἀναπτύξεως τῆς σταφίδος, καὶ ἡ δημοσίευσίς ἐκάστοτε νόμων αὐστηρῶν περὶ πληρωμῆς ἐκ τοῦ εἰσοδήματος τούτου τοῦ τρίτου καὶ τοῦ ἡμίσεος εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ἣτις ὁμῶς διέθετεν αὐτὸ πρὸς ἀγορὰν σίτου, καθότι ἡ Ἑνετικὴ κυβέρνησις πολὺ ἐμερίμνα περὶ τῆς σιταρκείας, μὴ ἐπιθυμοῦσα νὰ πάσχωσιν ἐκ λιμοῦ οἱ ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς². Οἱ νόμοι οὗτοι ἐξετελέσθησαν ἐν Ζακύνθῳ—ὡς ἱστορεῖ καὶ ὁ Πάρτε³—⁴. Ἐνεκα τῆς γειτνιασεως αὐτῆς πρὸς τὴν πρωτεύουσαν ἢ σταφιδόφυτος κεντρικὴ πεδιάς τῆς Ζακύνθου τόσο ἀγρύπνως ἐπετηρεῖτο ὑπὸ τῶν ἀρχῶν, ὥστε αἱ ἀπαιτούμεναι πληρωμαὶ ἀκριβῶς εἰσεπράττοντο καὶ τὸ ταμεῖον τῆς ἀποθήκης ταχέως ἐπληρώθη διὰ τοῦ μεγάλου ποσοῦ τῶν 24,000 δουκάτων. Ἐν Κεφαλληνίᾳ ὁμῶς ἄλλως εἶχον τὰ πράγματα, ὡς ὁ αὐτὸς κ. Πάρτε παρατηρεῖ. Αὕτη ἡ νῆσος ἢ ἐκτεταμένη καὶ ὑπὸ δυσβάτων ὄρέων εἰς μικρὰ διαμερίσματα διηρημένη, πάντοτε ἀντέταξεν ἐπιμονωτέραν ἀντίστασιν εἰς τὰς ἐνεργείας τῆς κυβερνήσεως. Ἐκεῖ οὐδόλως κατωρθώθη νὰ ὀρισθῆ ἀκριβῶς ἡ ἡλικία ἐκάστης φυτείας, ἐπομένως ἡ ὑποχρέωσις αὐτῆς εἰς τὰς διατεταγμένας εἰσφοράς. Πάντα κάμπον ὑπερήσπιζον οἱ κάτοικοι παρουσιάζοντες τοὺς γείτονας ὡς μάρτυρας κατὰ

¹ Σάθα Μνημεῖα Ἑλλ. Ἰστ. Τομ. V. σελ. 144. Πρὸς καὶ Πάρτε ἐν ἀνωτ. σελ. 259.

² Αἱ ἐν τῷ ἀρχαιοφυλακείῳ Libri Ordini πράξεις τοῦ συμβουλίου ἀποδεικνύουσι τοῦτο. Ὅρα καὶ Σάθα Μνημεῖα Ἑλλ. Ἰστ. τομ. V.

³ Κεφαλληνία καὶ Ἰθάκη σελ. 259.

τῶν ἀξιώσεων τῆς κυβερνήσεως : ἡ ἀποθήκη ἐπομένως ἐν Κεφαλληνίᾳ ἔμενε κενή, ἐνῶ ἡ τῆς Ζακύνθου ἦτο πλήρης.

*
* *

Εἰς τὴν περαιτέρω ἐπέκτασιν τοῦ σταφιδοκάρπου ἐφάνη αἴφνης πρόσκομμα σπουδαῖον, ἵνα μεταχειρισθῶμεν τὴν φράσιν τοῦ καθηγητοῦ Πάρτε. Ἡ Ἑνετικὴ κυβέρνησις ἐκτὸς τῆς συνήθους δεκάτης τὸ 1584 ἐπέβαλεν ἐπὶ τῆς σταφίδος βαρὺν ἐξαγωγικὸν φόρον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Nuova imposta* νέου φόρου, ὅστις συνίστατο εἰς δέκα δουκάτα κατὰ χιλίας λίτρας ἐνετικάς. Ὡς ἦτο φυσικόν, ὁ φόρος οὗτος δὲν προὔξηνε καλὴν ἐντύπωσιν καὶ πάντες ἐγόγγυζον κατ' αὐτοῦ, ὄντος τῷ ὄντι βαρυτάτου. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν τῆς δημοσιεύσεως τοῦ νόμου τούτου ἐν Ζακύνθῳ εὐρέθησαν εἰς τὰς θύρας τῶν καταστημάτων τῶν ἐνετικῶν ἀρχῶν καὶ εἰς τοὺς κεντρικωτέρους δρόμους τοιχοκολλημένοι οἱ ἐξῆς δηκτικοὶ στίχοι εἰς ἐνετικὴν διάλεκτον :

Uva passa ! tutto passa !
E se femo tutti passi,
se la va de sta maniera
e anderemo a gran passi !
a finir tutti falii,
gentilomeni e plebei
galantomeni e preti,
tutti quanti, pur li hebrei.
Viva San Marco !

Cercheremo Carità :
— «Carità, la Carità
« a sto povero Zantioto
« che non xè stà mai galioto.»
Cercheremo Carità :
— «Carità, la Carità
« a sto nobile, a sto conte
« che vedè senta a sto ponte».
Viva San Marco !

Cò cusst vol el sior Doxe,
non bisogna più parlar :
ma el pregemo ch'el ne manda
do galere per partir;
prima che vegnia el zorno
de butarse tutti in mar.
A dretura andemo via
per venir altri a goder.
Viva San Marco !

* Ὁ ποιητὴς παίζει μὲ τὰς λέξεις *passa* καὶ *passi* δηλοῦσας σταγίς καὶ παρόρρεται, μαραμμένοι καὶ βήματα.

Δῆλα δὴ «Σταφίς! τὸ πᾶν παρόρχεται! Πάντες θὰ γείνωμεν
 »μαραμμένοι ὡς σταφίς, καὶ ἂν ἐξακολουθήσωμεν τοιοῦτοτρόπως, με-
 »γάλοις βήμασι προχωροῦμεν εἰς τὴν χρεωκοπίαν, καὶ εὐγενεῖς καὶ χυ-
 »δαῖοι, καὶ ἄστοι καὶ ἱερεῖς πάντες, μὴ ἐξαιρουμένων τῶν Ἑβραίων,
 »Ζήτω ὁ ἅγιος Μάρκος!

«Θὰ ζητήσωμεν τὴν ἐλεημοσύνην — ἐλεημοσύνην, ἐλεημοσύνην,
 »εἰς τοῦτον τὸν δυστυχῆ Ζακύνθιον, ὅστις οὐδέποτε ὑπῆρξε κατεργά-
 »ρης. — Ἐλεημοσύνην, ἐλεημοσύνην, εἰς τοῦτον τὸν εὐγενῆ, τὸν κό-
 »μητα, οὗς βλέπετε καθημένους ἐδῶ εἰς τὴν γέφυραν. Ζήτω ὁ ἅγιος
 »Μάρκος!

«Ἄφου εὖτω θέλει ὁ κύριος Δόγης, δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν λέξιν·
 »ἀλλὰ τὸν παρακαλοῦμεν νὰ μᾶς σταίλῃ δύο πλοῖα διὰ νὰ φύγωμεν,
 »πρὶν ἢ ἔλθῃ ἡ ἡμέρα νὰ πνιγῶμεν πάντες. Νὰ φύγωμεν, καὶ ἄλλοι
 »ἄς ἔλθωσι νὰ χαρῶσι. Ζήτω ὁ ἅγιος Μάρκος».

Τὴν ἐπομένην ἐγένοντο ἀνακρίσεις, ἐρευνᾶν κατ' οἶκον, συνελήφθη-
 σαν δὲ πάντες ἐκεῖνοι, οἵτινες κατεγίνοντο εἰς τὴν στιχουργίαν (*tutti
 quelli che scrivono versi*). Αἱ ἀρχαὶ ὅμως οὐδὲν ἠδυνήθησαν νὰ
 ἀνακαλύψωσι, ὡς προεῖδεν ὁ προβλεπτής, εἰπὼν ὅτι ἀδύνατον ἦτο νὰ
 ἀνακαλυφθῇ ὁ δράστης, ἀφου ἐπρόκειτο περὶ ζητήματος γενικοῦ συμ-
 φέροντος ὡς ἐκείνου τῆς σταφίδος, καὶ ἀφου ἡ σάτυρα καθήκετο τῆς
 ἐνετικῆς ἀρχῆς τῆς πρωτευούσης. Ἄλλως τε, ἔλεγεν ὁ πρακτικὸς ἐνε-
 τός, πρόκειται περὶ στιγμιαίας ἐξάψεως τῆς ψυχῆς τινος εὐερεθίστου ἢ
 τινων, ὧν τὰ συμφέροντα προσβάλλονται· συνεπέρανε δὲ ὡς ἑξῆς:
 «... ἡμεῖς καθῆκον ἔχομεν νὰ ἐπιβάλλωμεν σεβασμὸν εἰς τοὺς νόμους
 »καὶ εἰς τὰς ἀρχάς, ἄνευ τούτου ἡ πολιτεία δὲν δύναται νὰ προοδεύῃ,
 »μεγαλείτερον δὲ καθῆκον ἔχομεν νὰ φροντίζωμεν περὶ τῆς εὐημερίας
 »τῶν κατοίκων. Ἡμεῖς καὶ πᾶσα ἀρχὴ δεχόμεθα τὰ παράπονα πάν-
 »των, τὰ μελετῶμεν καὶ οὕτως ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ εὐημερία βασι-
 »λεύει καὶ ὁ κακοῦργος, εἰς οἶαν δήποτε τάξιν καὶ ἂν ἀνήκῃ, τιμωρεῖ-
 »ται, ὡς πάμπολλα ἔχομεν παραδείγματα...»¹.

Οἱ Ζακύνθιοι ὡς καὶ οἱ Κεφαλλῆνες δὲν ἠδύναντο νὰ ὑποφέρωσι
 τὸν νέον τοῦτον δασμὸν, ὅστις κατέστρεφεν ἄρδην τὸ ἐμπόριον τοῦ
 σταφιδοκάρπου εἰς τὴν Ζάκυνθον, ἐνῶ τοῦτο ἀνεπτύσσεται εἰς τὴν Πε-
 λοπόννησον. Διὸ ἐπισήμως ἡ Κοινότης διὰ λελογισμένων ἀποδείξεων
 ὑπέβαλε τὸ ζήτημα εἰς τὴν κεντρικὴν κυβέρνησιν, ὡς κατωτέρω
 θέλομεν ἱστορήσει.

* *

¹ Ἀρχαιοφυλακεῖον ὑπὸ τὰ Δικαστήρια εἰς τὰ δικαστικὰ τοῦ χρόνου ἐκείνου
 ἔγγραφα καὶ φάκελλος *Carte di poco valore et lacere* ἐν τῷ ἰδίῳ ἀρχεῖῳ.

Πρὶν προῦμεν περαιτέρω εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ σταφιδοκάρπου, εὐλογον κρίνομεν γὰρ εἰπόμεν ὅτι τὸ νέον τοῦτο εἰσόδημα ἀφορμὴν ἔδωκεν εἰς τοὺς τοκογλύφους νὰ πιέζωσι τοὺς μικροκτηματίας, τοὺς χωρικοὺς καὶ ἐν γένει τοὺς πτωχοὺς. Οἱ τακτικοὶ τοῦ Παρνασσοῦ ἀναγνώσται ἔχουσιν ἰδέαν τινὰ περὶ τῆς ἐν Ζακύνθῳ τοκογλυφίας ἐξ ἄλλης ἡμετέρας πραγματείας ¹, νῦν ὁμῶς θεὸν νὰ ἱστορήσωμεν τὰς γενομένας τοκογλυφίας ἕνεκα τοῦ νέου τούτου προϊόντος, ἵνα οὕτω πλήρη δώσωμεν εἰκόνα τῶν περιπετειῶν τῆς σταφίδος καὶ τῶν δεινῶν, ἅπερ ὁ λαὸς ὑπέστη κατὰ τοὺς ἐπὶ Ἑνετοκρατίας χρόνους, ἕνεκα τοῦ σταφιδοκάρπου.

Εὐθὺς ὡς οἱ τοκογλύφοι διέκρινον ὅτι ἡ σταφὶς μεγάλως πωλεῖται καὶ ὅτι ἐκ πάντων τῶν ἐμπορευμάτων τὸ πρὸς κερδοσκοπίαν προσφορώτατον ἦτο τὸ τῆς σταφίδος, πάραυτα ἐσκέφθησαν νὰ δανείζωσι χρήματα ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ λάβωσι τὸν Αὐγουστον ἢ περὶ τὰ τέλη τοῦ Ἰουλίου σταφίδα. Μετήρχοντο τὸ εἶδος τοῦτο τῆς συναλλαγῆς ὅχι τόσον οἱ Ἑβραῖοι ὅσον οἱ χριστιανοὶ κεφαλαιοῦχοι, οἱ σταφιδέμποροι καὶ αὐτοὶ προσέτι οἱ εὐπατρίδαι, ὡς ἀποδεικνύουσιν αἱ σωζόμεναι δικογραφαί ². Ὁ λαὸς πολλάκις ἀντέστη κατὰ τῶν ἀθλίων τούτων τῶν προσπαθούντων ἐκ τοῦ ἰδρώτος τῶν πτωχῶν νὰ συσσωρεύσωσι χρήματα. Φέρομεν δύο μόνον παραδείγματα. Χωρικός τις, Ἀνδρέας Δράκας καλούμενος, κατὰ τὸν Ἰανουάριον ἔλαβεν ὡς δάνειον ἐν μόνον τσεκίνιον ³ τῆς ἐγγράφῳ ὑποσχέσει νὰ παραδώσῃ κατὰ Ἰούλιον σταφίδα ζηρὰν μίαν χιλιάδα· ἀποθνήσκει ἐν τούτοις ἢ σύζυγός του καὶ ὁ Αὐγουστος ἔφθασεν. Ὁ Σέρρας, ὁ δανειστής του, ἀπειλεῖ τὸν δυστυχῆ, καὶ τέλος τὸν ἐγκαλεῖ εἰς τὸ δικαστήριον. Ὑπόσχεται νὰ δώσῃ χρήματα, ἀλλ' ὁ

¹ Σ. δὲ Βιάζη. — Ἡ Ἑβραϊκὴ Κοινότης Ζακύνθου ἐπὶ Ἑνετοκρατίας ἐν Παρνασσῷ ἔτος ΙΔ' σελ. 10—12.

² Ἐν τῷ ὑπὸ τὰ Δικαστήρια ἀρχειοφυλακείῳ.

³ Ἐξ ὧων μέχρι τοῦδε εὑρομεν ἐγγράφων, ἐξάγεται ὅτι τὸ κατώτερον ποσόν, ὑπερ ἑδάνειζον ἦτο ἐν τσεκίνιον. Οἱ τοκογλύφοι ἑδάνειζον ἐνίστα χρήματα ὀλίγον κατ' ὀλίγον, πολλοὶ δὲ ἦσαν πρόθυμοι νὰ δώσωσι χρηματικὰ ποσὰ εἰς πάσας τὰς ἀνάγκας τῶν μικροκτηματιῶν καὶ εἰς τοὺς χωρικοὺς ἐπὶ ἀποδείξει καὶ ἐπὶ τέλος ἀντὶ ὀλίγων τσεκινίων πᾶσα ἢ ἐσοδεία μετέβαινον εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν τῶν ἀσπλάγχων κερδοσκοπῶν. Πολλάκις ἡ ἐσοδεία δὲν ἤρκει καὶ δι' ἀποδείξεως ὑπεχρεοῦτο νὰ μείνῃ χρεώστης διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ ἀτυχῆς οἰκογενειάρχης. Τινὲς τοκογλύφοι συνεφώνουν νὰ δώσωσι ποσόν τι τσεκινίων ἀνὰ χιλιάδα καὶ ἔδιδον τὰ χρήματα ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀνὰ δουκάτα, δῆλα δὲ τὰ ἔδιδον ὅταν ὁ χωρικός ἢ ἄλλος τις πολίτης μικροκτηματίας εἶχε χρημάτων ἀνάγκην. Ταῦτα πάντα ἠρύσθημεν ἐκ τῶν δικογραφιῶν τῶν σωζομένων εἰς τὸ ἀρχειοφυλακεῖον ὑπὸ τὰ Δικαστήρια.

φιλάργυρος ζητεῖ σταφίδα κατὰ τὴν συμφωνίαν. Ὁ Δράκας εἶχεν εὐειδῆ κόρην, ἣτις ἰδοῦσα τὸν πατέρα τῆς διατρέχοντα κίνδυνον νὰ φυλακισθῆ, ἐσκέφθη νὰ ζητήσῃ δάνειον παρὰ γείτονος πλουσίου μίαν χιλιάδα σταφίδα, τῇ ἐγγράφῳ ὑποσχέπει νὰ τὴν παραδώσῃ ὁ πατήρ τῆς τὸ ἐπόμενον ἔτος. Ὁ γείτων ἐδέχθη ὑπὸ τὸν ἥρον νὰ θυσιάσῃ τὴν τιμὴν τῆς. Ἡ κόρη ἐπρόκειτο νὰ ὑπανδρευθῆ μετὰ τινος μῆνας. Ἡμέραν τινά, καθ' ἣν ὁ πατήρ τῆς εὐρίσκετο ἐν τῇ πόλει, διὰ δικαστικῶν κλητῆρων ὁ Σέρρας ἐζήτησε παρ' αὐτοῦ ἵνα τοῦ παραδώσῃ ἀμέσως τὴν σταφίδα, ἄλλως θὰ τὸν ἐστελλεν εἰς τὰς φυλακάς. Ἡ κόρη ἰδοῦσα τὴν στερεὰν ἀπόφασιν τοῦ σκληροῦ πλουσίου, ὑπεσχέθη αὐτῷ ἔτι τὸ ἀπόγευμα θὰ ἐλάμβανε τὴν σταφίδα, ἀλλ' εἰς μάτην. Ὁ τοκογλύφος ἐνόμιζεν ὅτι ἦτο συμπαιγνία, διὸ ἔργισθεις ἀπῆλθεν, ἀφοῦ διέταξε τὴν σύλληψιν τοῦ ἀτυχοῦς γέροντος ἅμα τῇ ἀφίξει αὐτοῦ εἰς τὸ χωρίον.

Ἡ κόρη τρέξασα σταματᾷ τὸν τοκογλύφον καὶ τὸν παρακαλεῖ ἵνα περιμένη ἐπὶ μίαν τοῦλάχιστον ὥραν καὶ θὰ λάβῃ τὴν σταφίδα. Ἀκολούθως τρέχει εἰς τὸν ἀσυνείδητον γείτονα Γάμπαραν καὶ πράγματι ἐπέστρεψε μετὰ ζῶων φορτωμένων ἐκ σάκκων, ἀλλά... ἐπὶ θυσίᾳ τῆς τιμῆς τῆς. Τὴν στιγμὴν ἐκείνην ἦτο πλήρης χαρᾶς, διότι ἔσωσε τὸν πατέρα ἐκ τῆς φυλακίσεως· ἀλλ' ὅτε τὴν ἐσπέραν εἶδε τὸν μέλλοντα σύζυγον, ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἔρρεον τὰ δάκρυα ποταμηδόν. Ὁμολόγησε τὸ γεγονός, ὁ δὲ μνηστήρ αὐτῆς Γραδενῆγος ἐκμανεῖς ἤρπασε τὸ ὄπλον διὰ νὰ ἐκδικηθῆ. Τοῦτον ἠκολούθησεν ὁ γέρον πατήρ, ἐνοπλος ἐπίσης, καθὼς καὶ ἡ κόρη, ἣτις κλείσασα τὴν οἰκίαν, ἔλαβε μύχαιραν καὶ ἐκείνη διὰ νὰ ἐκδικηθῆ κατὰ τοῦ διαφθορέως τῆς. Εὐτυχῶς ὁ γείτων ἔλειπεν. Οἱ οἰκεῖοι τοῦ Γάμπαρα ἰδόντες τρεῖς ἐνόπλους μανιώδεις ζητοῦντας τὸν νέον, ἐφοβήθησαν. Ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ των εἰ τρεῖς ἐνοπλοὶ διευθύνονται εἰς τὴν πόλιν καὶ συλλαμβάνονται παρὰ τῇ Ἐπισκοπῇ. Τὴν ἐπομένην ἡ δικαιοσύνη μαθοῦσα τὰ διατρέξαντα, προέβη εἰς τὰς δεούσας ἀνακρίσεις καὶ ὁ μὲν διαφθορεὺς κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ τὸ σῶμά του ἀκολούθως ἐκάη, ὁ δὲ Σέρρας κατεδικάσθη εἰς φυλάκισιν καὶ πρόστιμον. Ἐπίσης ἐκ τῆς περιουσίας τοῦ Γάμπαρα ἡ κόρη ἔλαβεν ὡς προῖκα τὸ κτῆμα, ἐνθα ἐγένετο τὸ ἔγκλημα καὶ ποσὸν τι χρηματικόν.

Ἐτερον περίεργον ἐπεισόδιον τῆς τοκογλυφίας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶνε τὸ ἑξῆς :

Ἀραβαντινός τις λαβὼν τρία πσεκίνια, ὑπεσχέθη μίαν χιλιάδα σταφίδα καὶ δέκα λίτρας ἐλαίου εἰς τὸν ἐκ Πατρῶν σταφιδέμπορον Παπαγιάννην· ἦλθεν ὁ Αὐγουστος, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ὑπό-

σχασιν ἕνεκα τῆς βροχῆς, καὶ ὁ Παπαγιάννης ἀπήτησεν ἵνα τὸ προσεχές ἔτος λάβῃ δύο χιλιάδας λίτρας σταφίδας. Τὴν συμφωνίαν ἐδέχθη ὁ Ἀραβαντινός, ἀλλ' οὐδὲ τὸν ἐπόμενον Αὐγούστον ἠδυνήθη, ἕνεκα λόγων οὗς ἡ δικογραφία δὲν ἀναφέρει. Ὁ Ἀραβαντινός, ὅτε εἶδεν ὅτι θὰ ἐφυλακίζετο, ἐφοβήρισε τὸν Παπαγιάννην δεικνύων τὴν μάχαιραν.

Ὁ Πατρεὺς εἶχε προστάτας καὶ φοβούμενος μήπως δολοφονηθῇ, ἔκαμε τὸ συμβάν γνωστὸν εἰς τὸν προβλεπτήν, ὅστις ἀμέσως διέταξε τὴν σύλληψιν τοῦ Ἀραβαντινοῦ. Ὅτε ὁμοίως ὁ Ἑνετός ἔμαθε τὴν τοκογλυφίαν τοῦ Πατρός, ἀμέσως δι' ἀποφάσεως ἀπῆλλαξε πάσης πληρωμῆς τὸν χωρικὸν Ἀραβαντινόν. Ὁ Πατρεὺς τότε παρεκάλεσε τὸν χωρικὸν νὰ τοῦ δώσῃ τοῦλάχιστον τὰ τσεκίνια. Ὁ χωρικός μετέβη εἰς τὸν προβλεπτήν, ὅστις μαθὼν τὴν ἀναίδειαν τοῦ Πατρός, τὸν ἐτιμώρησε διὰ προστίμου. Ὁργισθεὶς ὁ Πατρεὺς, ἐπλήρωσε κακοῦργον διὰ νὰ δολοφονήσῃ τὸν χωρικόν, καὶ ἐγένετο μὲν ἡ ἀπόπειρα, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος. Γενομένων ἀνακρίσεων, κατεδικάσθη ὁ Πατρεὺς εἰς ἰσόβια δεσμὰ εἰς τὸ κάτεργον, ὁ δὲ δράστης, ἐπειδὴ καὶ ἄλλοτε ἀπειράθη νὰ δολοφονήσῃ ἐπ' ἀμοιβῇ, κατεδικάσθη εἰς θάνατον¹.

Ὁ λαὸς τέλος τῆς Ζακύνθου ἀπεφάσισε ν' ἀποστείλῃ, πρὸς τὸν Δύγην ἀναφορὰν κατὰ τῶν πλουσίων ἐκείνων, οἵτινες ἀσπλάγχχνως ἐπίεζον διὰ τῆς τοκογλυφίας τοὺς πτωχοὺς. Ἡ ἀναφορὰ αὕτη ἔλεγε πρὸς τοὺς ἄλλοις ὅτι πάσχει ὁ λαὸς «..... ἕνεκα τῆς φιλαργυρίας καὶ » τῆς ἀκορέστου πλεονεξίας τῶν πλουσιωτέρων τῆς νήσου, οἵτινες ζη- » τοῦσιν ἀπλήστως διὰ τῆς μικρᾶς περιουσίας τῶν πτωχῶν νὰ ἐπαυξή- » σωσι τὰ πλούτη των... Ἀγοράζουσι προηγουμένως τὴν σταφίδα » καὶ τὸ ἔλαιον, ὅπερ παρ' ἡμῖν λέγεται προστήχιον. Τοῦτο γίνεται » κατὰ τὸν χειμῶνα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ὅταν ἡ δυστυχία τῶν ὑπηκόων » εὐρίσκηται εἰς τὴν ἀκμὴν καὶ ἀντὶ τριῶν ἢ τὸ πολὺ τεσσάρων τσε- » κινίων ἀναγκάζονται οἱ δυστυχεῖς ἅμα τῇ ἐμφανίσει τοῦ ὁμολόγου » (biglietto) νὰ δώσωσι μίαν χιλιάδα σταφίδα στεγνὴν καὶ ἀρίστης » ποιότητος καὶ ὁμοίως διὰ τὸ ἔλαιον, — οἱ δὲ ἀγορασταὶ οὗτοι πω- » λουῶσιν ἔπειτα τὰ προϊόντα ταῦτα εἰς τὸ διπλοῦν. Ἄν βροχὴ ἢ ἄλλη » θεομηνία κατὰ τι ζημιώσῃ τὸν ἀγοραστήν, τότε ἔρχεται ἡ βία καὶ » δικαστήριον..... Αὐτὰ τὰ τεχνάσματα γίνονται συνεχῶς καὶ παρ' » ἐκείνων, οἵτινες εἰς τὴν νῆσον ἐξέχουσιν εἰς τὰ πλούτη καὶ ἀποτελοῦσι » τὸν ἀριθμὸν τῶν ἰδιοκτητῶν, περιάγουσιν οὕτω τοὺς ὑπηκόους τῆς » Ἰμ. Παληνότητος εἰς ἐλεεινοτάτην κατάστασιν καὶ συντελοῦσιν » ὅπως ὁ καρπὸς πωληθῇ εἰς μικροτάτας τιμὰς. Δὲν εἶνε μικρὰ ἡ ὠφέ-

¹ Ἀρχιεπιφυλακεῖον ὑπὸ τὰ Δικαστήρια.

»λεια τῶν ἐξοχωτάτων ἀντιπροσώπων (rappresentanti). Ἀπολαμβάνουσι παρὰ τῆς δημοσίου σεβαστῆς μεγελοδωρίας κατὰ μῆνα τσεκίνια »πεντήκοντα, λαμβάνουσι τὸ ἥμισυ τοῦ ἀργυροῦ δουκάτου δι' ἐκάστην »χιλιάδα σταφίδα, τὴν γλωσσαν καὶ τὸ λίπος (grasso) τῶν σφαζομένων ἐν τῇ νήσῳ βοῶν. Ἐκ τῆς διαθέσεως τῶν ἐξοχωτάτων προ»βλεπτῶν ἐξαρτῶνται σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ αἱ πρόσοδοι τῶν ἀποφάσεων »τῶν τελῶν.....¹». Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων γραμμῶν, καταφαίνε»ται τὸ θάρρος τοῦ ζακυνθίου λαοῦ, καταγγέλλοντος οὐ μόνον τοὺς το»κογλύφους ἀλλὰ καὶ τὰς ἀρχάς. Ἡ ἐν λόγῳ ἀναφορὰ ἔληγε παρακα»λοῦσα τὴν Ἑνετικὴν Κυβέρνησιν ἵνα διὰ νόμου θέσῃ τέρμα εἰς τὴν πλεονεξίαν τῶν πλουσίων τοκογλύφων πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ λαοῦ.

Ἡ Ἑνετία πολλὰς διατάξεις ἐδημοσίευσεν κατὰ τῶν τοκογλύφων, αἵτινες ἔτι σώζονται ἐν τοῖς δημοσίοις ἀρχειοφυλακείοις καὶ ἐν τῷ τῆς δυτικῆς ἐπισκοπῆς. Ἐκ πασῶν τούτων δημοσιεύομεν μίαν ἑλλη»νιστὶ γραφεῖσαν, ἵνα ὁ ἀναγνώστης λάθῃ ἰδέαν τινὰ οὐ μόνον τοῦ πνεύματος τῶν νόμων τῶν χρόνων ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ἣν μετεχειρίζοντο ἐπισήμως αἱ ἀρχαί, διὸ καὶ τὴν δημο»σιεύομεν διατηροῦντες τὴν ὀρθογραφίαν.

Ἴδού ἡ διάταξις :

ΚΗΡΥΓΜΑ

τῶν ἐκλαμπροτάτων, καὶ ἐξοχωτάτων Κυρίων Ἰγκουϊζητόρον εἰς τὰ πράγματα, ἤτοι ὑπόθεσες τοῦ Λεβάντε καὶ Δαλματίας. Εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ διορι»θέντος ἀπὸ τῆν ἐξοχωτάτην Γερουσίαν 27 Ἰανουαρίου ἀπερασμέ»νου καὶ συμφωνημένου 28 Μαρτίου 1748.

«Μὲ τὸ νὰ ἐγκαταστήθῃσαν τέλος πάντων ἀννυπόφερταις ἢ οὐζού»ραις², ὅπου γίνονται εἰς τὰ συναλλάγματα, τὰ ὅποια πράττονται »ἐπάνω εἰς τὰ γενήματα τῶν χωραφίων εἰς τὴν ἐπαρχίαν τοῦ Λε»βάντε, ὀνομαζόμενα προσθήκια, μὲ ζημίαν μεγαλωτάτην ἐκείνων »τῶν λαῶν, ὅπου φθάνουσι νὰ λαβώσων³ ταῖς πάντα ἀπηγγελμέναις »γνώμαις τῆς ἀριστοκρατίας τούτης, ὅπου εἶναι δικαιοσύνης, καὶ ἐλεη»μοσύνης, μὲ ταῖς ὁποίαις θέλει νὰ εἶναι οἱ ἐδικοί τῆς ὑπηκόοι κυβερ»νημένοι⁴. Οὔτε ἠμπορόντας νὰ ὑποφερθοῦν, τῶρα ὅπου ἐφανερώθησαν »χωρὶς βλάβην τῆς Κοινῆς Ἀξίας· ἡ ἐξοχωτάτη Γερουσία μὲ τὴν

¹ Φάκελλος Contro i Prostichi παρὰ τῷ ἀρχειοφυλακείῳ τῆς δυτικῆς ἐπι»σκοπῆς.

² Οὐζούρα = usura.

³ Ἰταλικὴ φράσις che giungono a ferire le sempre professate.

⁴ Τὸ ἰταλικὸν κείμενον ἔχει.... co'quali vuole governati i suoi sudditi.

»ἐξουσίαν τῆς διορίζει μὲ τὸ ὑψηλὸν τῆς δόγμα 27 Ἰαννουαρίου ἀπε-
 »πρασμένου πρὸς τὸ Ἰγκουϊζητοράτο εἰς τὰ πράγματα τοῦ Λεβάντε καὶ
 »Δαλματίας νὰ ἐκθέσουν εἰς ἓνα Κήρυγμα ἐκείνους τοὺς κανόνας, ὅπου
 »νὰ ἔμπορῶν νὰ φέρουν τὰ προσθήκια εἰς μέτρα συμμετριότητος,
 »καὶ δικαιοσύνης. Διὰ τοῦτο ἢ τῶν αὐτῶν ἐξοχότης, ὅπου εἰς τὸ ῥη-
 »θὲν Ἰγκουϊζητοράτο προκάνονται, εἰς ὑπακοὴν τῆς προσταγῆς ἀπο-
 »φάσισαν τὰ ὅσα ἀκολουθοῦν.

«Πρῶτον. Ὅτι ὅσοι θελήσουν νὰ κάμουν τὸ νεγότηζιο τῶν προσθη-
 »κίων νὰ εἶναι χρεῶσται νὰ βεβαιώσουν τὸ συνάλλαγμα, ἢτοι κον-
 »τράτο, εἰς ταῖς πράξεις κοινοῦ¹ Νοταρίου, παρόντων δύο μαρτύρων,
 »ῶντες εἰς χώραν, καὶ εὐρισκόμενοι εἰς χωράφιον, μὲ τὴν παρουσίαν
 »τοῦ ἐφημερίου, καὶ ὁμοίως δύο μαρτύρων, φανερώοντες εἰς τὸ γράμμα
 »τὴν ποσότητα τῶν ἄσπρων, ὅπου ἤθελε δοθῆ, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ
 »ἀνθρώπου ὅπου τὸ δίδει· καὶ ἀνίσως τὰ γράμματα ἤθελαν εἶσθαι ἐλ-
 »λειπῆ ἀπὸ τοιαῦτα ζητούμενα, νὰ ἐνοοῦνται οὐτιδανὰ καὶ εὐδαιμίας
 »δυνάμεως, ὡσάν νὰ μὴν ἦταν καμωμένα.

«Δεύτερον. Ὅταν βεβαιώνονται τὰ τοιαῦτα συναλλάγματα τῶν
 »προσθηκίων νὰ μὴ δύνωνται νὰ ἐγχειρισθῶν ἀπ' ἐκείνον ὅπου
 »πωλεῖ, οὔτε νὰ δέχωνται ἀπ' ἐκείνον ὅπου ἀγοράζει περισσότερον
 »ἀπὸ ζάρες² τρεῖς λάδι διὰ ἓνα τζεκίνι, καὶ τοῦτο εἰς τὸ νησί
 »τῶν Κορφῶν, οὔτε περισσότερον ἀπὸ λίτρες ἕξ ἐκείνου τοῦ μέτριου
 »διὰ κάθε τζεκίνι, εἰς τ' ἄλλα νησιά τῆς Ζακύνθου, Κεφαλονίας, καὶ
 »Ἀγίας Μαύρας· καὶ ἀνίσως ἤθελε μαθητευθῆ, ὅτι τὸ συνάλλαγμα
 »νὰ ἤθελε γίνῃ μὲ ἀλλοίωσιν τῆς τιμῆς ταύτης, ἢ νὰ ἤθελε δοθῆ ὀλι-
 »γώτερη ποσότης σολδίων ἀπὸ ὅτι ἤθελε φανερωθῆ εἰς τὸ προφυλακτι-
 »κὸν γράμμα, ἢτοι καουτζιόν³, νὰ χρεωσθῆ ὅποιος ἀγοράζει νὰ χάνῃ
 »τελείως ὅλον τὸ σολδί, τὸ ἥμισυ τοῦ ὁποίου νὰ εἶναι δοσμένον εἰς ἐκεῖ-
 »νον ὅπου ἤθελε τὸ φανερώσῃ, καὶ τὸ ἄλλο ἥμισυ εἰς τὴν πούμπλικα
 »Κάσα⁴.

«Τρίτον. Δὲν θέλουν δυνηθῆ οἱ κοινοὶ ραπρεζεντάντοι⁵ ὑπηρέται,
 »δοῦλοι τῆς αὐλῆς καὶ μάλιστα οἱ καπιτανέοι τῶν τζέρνιδων, καὶ
 »ἄλλα πρόσωπα ἀπὸ τοὺς νόμους ἐκβαλμένα νὰ κάμουν οὔτε μὲ τὸ

¹ Δημοσίου.

² Zare, διὰ τοῦ μέτρου τούτου ἐν Κερκύρα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ μετρεῖται τὸ ἔλαιον.

³ Καουτζιόν—cauzione, ἐγγύησις.

⁴ Δημόσιον ταμεῖον.

⁵ Pubblici rappresentanti.

»ιδιόν τους ὄνομα, οὔτε μὲ τὸ μέσον ἄλλων προσώπων τέτοια νεγότηζια, οὔτε εἰς τόπον αὐτῶν νὰ ἐμβαίνουν, καὶ ἂν ἤθελε ποτὲ μαθητευθῆ, οὔτε τινὲς ἀπὸ τούτους ἤθελαν ἔχει μέρος εἰς ὅμοια συναλλάγματα, νὰ ἔχη νὰ χάνη ὅλον τὸ σολδι ὅπου ἤθελε δώσει, ἔξω ἀπὸ τὸ νὰ μείνη »τιμωρημένος καθὼς φανῆ τῆς δικαιοσύνης, καὶ νὰ δίδεται τὸ ρηθὲν »σολδι τὸ ἥμισυ εἰς τὴν πούμπλικα Κάσα, καὶ τὸ ἥμισυ εἰς ἐκεῖνον »ὀποῦ ἤθελε τὸ φανερώσῃ, ὡς ἄνωθεν.

«Τέταρτον. Οἱ Καπετανέοι τῶν τζέρνιδων, Κάποι τῶν ἑκατῶν καὶ ἄλλοι ὀφφικιαλέοι τῶν αὐτῶν, νὰ μὴ ἔμποροῦν ποτὲ ν' ἀνακα- »τεύωνται εἰς κανένα τρόπον εἰς τέτοια νεγότηζια ἢ νὰ ἐπιχειρίζονται »εἰς τὸ νὰ σκοδέρουν¹ τὰ ρηθέντα, μὲ τὴν ζημίαν νὰ μένουν διωρηθ- »μένοι κατὰ τὴν βούλησιν τῆς δικαιοσύνης, ἔξω ἀπὸ τὸ νὰ σβύνωνται, »ἀμέσως ἀπὸ τὴν κάρικα ὀποῦ ἤθελαν ἔχει.

«Πέμπτον. Ὅσοι ἔχουν κάμει νομίμως ὅμοια συναλλάγματα νὰ »ῆναι χρεῶσται νὰ φανερώσουν τὰ γράμματα εἰς τὸ ὀφφίκιον τῆς »Καγγελλαρίας τοῦ Εὐγενεῦς Κυρίου Προβλεπτοῦ εἰς διορία μίνες δύο »εἰς μεγαλείτερο μᾶκρος καιροῦ, τὸ ὁποῖον μὴν ἀναπληρώνοντας νὰ ἔχουν »νὰ χάνουν εἴτε νὰ λάβουν, οὔτε νὰ ἔμποροῦν ποτὲ νὰ σοῖζουν διὰ τὴν »πληρωμὴν τοῦς χρεοφειλέτας των².

«Ἐκτον. Ὅταν γίνουσι τὰ γράμματα διὰ χειρὸς τοῦ κοινοῦ Νοτα- »ρίου, νὰ μὴ ἔχουν ἄλλην ἐξοδὸν οἱ ἀγορασταὶ παρὰ γαζέταις τέσ- »σάραις ἐκείνης τῆς μονέδας διὰ κάθε γράμμα, καὶ παρομοίως νὰ μὴ »ἔμποροῦν οἱ Καγγελλάριοι τῶν εὐγενῶν Κυρίων Προβλεπτῶν νὰ λαμβ- »θάνουν εἰς πληρωμὴν τῆς νοτιφικατζιὸν ἄλλο παρὰ μίαν γαζέταν »ἐκείνης τῆς μονέδας διὰ κάθε γράμμα. Καὶ ἀνίσως πάλιν τὰ ρηθέντα »γράμματα ἤθελαν γένη ἀπὸ τοῦς ἐφημερίους, νὰ μὴν ὑπόκειται ὁ ἀγο- »ραστής εἰς ἄλλο βᾶρος, πάρεξ διὰ τὴν νοτιφικατζιὸν.

«Ἑβδομον. Ἀνίσως καὶ διὰ κανένα νόμιμον συμβεθηκὸς ἢ ὀλίγου »γενήματος, ἢ ἄλλου, δὲν ἤθελαν ἔμπορέσῃ οἱ χρεοφειλέται νὰ δώσουν »εἰς τοῦς δανειστάς των τὸ συμβασμένον λάδι, νὰ μὴ ἔμποροῦν ποτὲ »διὰ τέτοιαις ἀφορμαῖς νὰ εἶναι χρεῶσται νὰ μετακάνουν τὰ γράμ- »ματα μὲ ἐκεῖναις ταῖς ὑπερβολικαῖς οὐζουραῖς, καὶ κατηγορημέναις

¹ Εἰσπράττουν.

² Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἰταλιστὶ ἔχει ὡς ἐξῆς: Tutti quelli, che faranno legittimamente simili Contratti, dovranno notificar li scritti nell' Ufficio della Cancelleria del N. H. Proveditor nel termine di mesi due alla più lunga, al che non adempiendo doveranno perder il loro credito, nè mai potranno astringer al pagamento li lori debitori.

»σῦζήσεις ὅπου κατὰ τὸ παρὸν συνηθίζονται, ἀλλὰ μόνον γὰρ δύναται
»ταί οἱ δανειστάδες γὰρ λαμβάνουν ἀπὸ τοὺς χρεοφειλέτας τῶν τὸ διά-
»φορον, ὡς πρὸς ἕξι τὰ ἑκατὸν τὸν χρόνον ἐπάνω εἰς τὸ σολδί ὅπου
»ἐδόθη ἕως εἰς τὸν καιρὸν τῆς παραδόσεως τοῦ λαδίου, ὅπου ἤθελαν γί-
»νει χρεῶσται.

α' Ὀγδοον. Νὰ μὴ ἤμπορῶν ποτὲ οἱ δανεισταὶ διὰ τὰ νεγότηζια
»ταῦτα, γὰρ σηκώνουν ἀπὸ τοὺς χρεοφειλέτας τὴν γῆν εἰς ὅσα καὶ ἂν
»ἔμειναν γὰρ λάβουν, οὔτε θέλει συγχωρηθῆ διὰ ταῖς τοιαύταις ἀφρο-
»μαῖς γὰρ τοὺς εἶναι παρεμένα ἐργαλεῖα τῶν χωραφίων, ζῶα ἐπιτήδεια
»εἰς ἄροτρον, καὶ ἄλλα πράγματα χρειαζόμενα εἰς ὑπηρεσίαν τῶν
»ἀγρῶν, ὑπὸ ζηνίαν εἰς ἐκείνους ὅπου ἤθελαν τὸ ὀρίσει, ἢ ἀποτελέσει,
»γὰρ μένουσιν παιδεμένοι καθὼς θέλει φανισθῆ τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἐκεί-
»νων ὅπου ἔχουν γὰρ λάβουν γὰρ χάνουν εἴτε ἔχουν γὰρ λάβουν, καὶ γὰρ
»κολάζονται σκληρὰ, μόνον γὰρ ἤμπορῶν οἱ ῥηθέντες δανεισταὶ γὰρ
»συνέλθουν μὲ τοὺς χρεοφειλέτας τῶν εἰς τὰ ἀρμόζοντα Κριτήρια, διὰ
»γὰρ ἔχουν τὴν πληρωμὴν τοὺς ἐπάνω εἰς τοὺς καρποὺς τῶν χωραφίων
»καὶ ὄχι ἄλλῶς.

α' Ἐννατον. Ὡς πάλιν διὰ ταῖς σταφίδες, κρασία, σπορίους καρ-
»πούς, καὶ ἄλλα εἶδη γεννημάτων εἰς τὰ ὅποια δὲν εἶναι δυνατὸν γὰρ
»διορισθῆ μίαν τελείαν τιμὴν, ἔσποντας ὅπου ἢ τιμαῖς αὐταῖς ἀπὸ ἑνα
»χρόνον εἰς ἄλλον ἤμπορῶν γὰρ εἶναι ὑποκείμεναι εἰς μεγάλην ἀλ-
»λοίωσιν, μένει βεβαιωμένον, ὅτι εἰς ὅλα αὐτὰ τὰ γένη ὅπου ἤθελαν
»ἀποτελεθῆ ἐπάνω εἰς τὰ αὐτὰ προσθήκια, οἱ ἀγορασταὶ γὰρ μὴ
»ἤμπορῶν γὰρ μετέχουν εἰς τέτοια συναλλάγματα περισσότερην ὠφέ-
»λειαν, ἔξω ἀπὸ δέκα τὰ ἑκατὸν πρὸς σύγκρισιν τῆς μικροτέρας τι-
»μῆς ὅπου ἤθελε γένη τὸν κάθε χρόνον εἰς τὰ ῥηθέντα νησία, μὲ τὸ
»διάφορον πάλιν τῶν ἕξι τὰ ἑκατὸν τὸν χρόνον, ὅταν κατὰ τύχην δὲν
»τοὺς ἤθελαν παραδοθῆ τὰ συβασμένα γενήματα καὶ τοῦτο ἕως εἰς τὸν
»καιρὸν τῆς πληρωμῆς, καθὼς ἐφανερῶθη διὰ τὸ λάδι.

α' Ἐσποντας καὶ γὰρ ἐπρονοήθη ἕως ἐδῶ μὲ τὰ ῥηθέντα κεφάλαια
»εἰς τὰ προσθήκια τοῦ μέλλοντος καιροῦ, οἱ ἐκλαμπρότατοι, καὶ ἐξο-
»χότατοι Κύριοι Ἰγκουίζιτόροι ἂνω ῥηθέντες θέλοντες γὰρ βάλουν τά-
»ξιον καὶ εἰς ἐκεῖνα τὰ συναλλάγματα τῶν προσθηκίων, ὅπου εἰς τὸ
»ἀπερασμένον ἔγιναν, ἀμὴ ὅπου ἀκόμη δὲν ἐτελειώθησαν, λοιπὸν ὡς
»πρὸς αὐτὰ διορίζουν.

α' Πρῶτον. Ὅλοι ἐκεῖνοι ὅπου κρατοῦσι κατὰ τὸ παρὸν γράμματα
»τῶν προσθηκίων διὰ κάθε εἶδος γεννημάτων, ἵνα ἔχουν χρέος γὰρ
»τὰ φανερῶσιν εἰς τὸ ὄφρικιον τῆς Καγγελαρῆς τοῦ εὐγενοῦς Κυρίου

» Προβλεπτοῦ τοῦ Νησιῦ ἐκεῖνου ὅπου εὐρίσκονται εἰς διορίαν δύο μί-
 » νες μὲ τὴν ἔξοδον μιᾶς μόνης γαζέτας, ἀποθέτοντας μὲ ὄρκον τὴν
 » πωσότητα τελείαν τοῦ σολδίου ὅπου ἤθελαν ἔχη δοσμένον κάμνοντας
 » τὸ γράμμα. Καὶ ἀνίσως αὐτὰ τὰ γράμματα ἤθελαν φθάσῃ δ' ἄλ-
 » λης χειρὸς νὰ χρεωστοῦν ὁμοίως νὰ φανερώσουν μεθ' ὄρκου τὸ πρόσω-
 » σωπον, ὅπου ἤθελε τοὺς τὸ ἔχη δοσμένον καὶ διὰ πόσῃν ποσότητι
 » σολδίου, ὑπὸ ζημίαν νὰ χάνουν τὸ εἶτι ἔχει νὰ λάβουν, μὴ κά-
 » μνοντες τοιαύτην νοτιφικατζιόν, ἢ φανερώωντας μὲ ψεῦδος τῶν
 » πραγμάτων εἰς τὴν ἀλήθειαν μὲ τὸ νὰ μένη συμφωνημένον τὸ ἡμισυ
 » τοῦ περιχωμένου εἰς κάθε γράμμα ἐκεῖνον ὅπου ἤθελε φανερώσῃ τὴν
 » ψευδοεργασίαν, καὶ τὸ ἄλλο ἡμισυ νὰ πέφτῃ εἰς ὠφέλειαν τῆς πούμ-
 » πλικας κάσας.

« Δεύτερον. Ἀνίσως καὶ εἰς τὰ γράμματα, ἢ καὶ εἰς ταῖς ῥηθεί-
 » σαις φανέρωσες ἤθελαν μαθητευθῆ οὐζούραις ὑπερβολικαῖς ὅπου νὰ
 » ἔτραξαν εἰς βάρος τῶν χρεοφειλετῶν, νὰ μὴν ἡμποροῦν τοῦτοι νὰ εἶ-
 » ναι σφιγμένοι νὰ πληρώνουν περισσότερην ποσότητα ἀπ' ἐκείνην ὅπου
 » πραγματικῶς ἤθελαν λάβει, ἐβγάζωντας ἐκεῖνο ὅπου ἤθελαν δώσῃ
 » διὰ λογαριασμόν μὲ τὸ διάφορον σιμὰ τῶν ἔξι τὰ ἑκάτῳ τὸν χρόνον
 » ὡς πρὸς τὸν καιρὸν ὅπου ἤθελον μακρύνει τὴν πληρωμὴν, καθὼς ἀνω-
 » θεν ἐδιορίσθη διὰ τὰ γράμματα εἰς τὸ ἐρχόμενον.

« Τὸ παρὸν Κήρυγμα ὕστερον ἀφ' οὗ λάβῃ τὴν κοινὴν προσδοκιμὴν,
 » θέλει τυπωθῆ φράγγικα καὶ ῥωμαῖκα, καὶ θέλει σταλθῆ εἰς ἕλλην τὴν
 » ἐπαρχίαν τοῦ Λεβάντε, διὰ νὰ φανερωθῆ, καὶ νὰ προσκολληθῆ,
 » ὅπως δυνηθῆ νὰ φθάσῃ ἢ Κοινὴ θέλησις πρὸς εἶδησιν τοῦ καθ' ἑνός.

« Ἀπὸ τὸ Ἰγκουίζιτοράτο εἰς τὰ πράγματα τοῦ Λεβάντε καὶ Δαλ-
 » ματίας ταῖς 20 Μαρτίου 1748.

ΦΕΡΙΓΟΣ ΤΙΕΠΟΛΟΣ Ἰγκουίζιτόρος.

ΦΛΑΜΙΝΙΟΣ ΚΟΡΝΑΡΟΣ Ἰγκουίζιτόρος.

ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΑΣΚΑΝΙΟΣ Ἰγκουίζιτόρος.

ΙΩΣΗΦ ΙΜΠΕΡΤΗΣ Σεκρετάριος¹.

Οὕτως ὁ δυστυχὴς λαὸς ἔλαβεν ἀνακούφισίν τινα. Ἡ συνετὴ τῶν
 Ἑνετῶν πολιτεία ἰδοῦσα ὅτι οἱ τοκογλύφοι ἐπιέζον τοὺς πτωχοὺς καὶ
 ὡς πρὸς τὸν καιρὸν τῆς ἐκτελέσεως τῆς ὑποσχέσεως καὶ ὅτι ἀπῆτουν

¹ Φάκελλος «παρτοῖα δισεύρεται», παρὰ τῆ Φωσκολιανῆ βιβλιοθήκῃ. Ἡ
 προκήρυξις αὕτη πρὸς πληρεστέραν γνῶσιν πάντων τῶν κατοίκων ἐδημοσιεύθη
 Ἰταλιστὶ καὶ Ἑλληνιστὶ τετυπωμένη, διὰ τῶν πισστηρίων τῶν τέκνων τοῦ Ζ.
 Α. Πινέλη, τυπογράφου τοῦ Δόγη, stampatori Ducali, ὡς ἐλέγοντο.

τὸν καρπὸν εὐθὺς κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας τῆς πωλήσεώς του, ἐνόμισε πρέπον διὰ διαταγμάτων νὰ περιορίσῃ τὸ κακόν. Οὕτω διάταγμα τοῦ 1645 ὄριζεν ἵνα οἱ χρεῶσται δίδωσιν εἰς τοὺς δανειστὰς τὰ σιτηρὰ κατὰ Μαΐον, τὴν σταφίδα κατὰ τὴν 20 Αὐγούστου, τὸν οἶνον κατὰ τὴν 1 Ὀκτωβρίου καὶ τὸ ἔλαιον καθ' ὅλον τὸν Νοέμβριον, ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν ἐπίσης τῆς σχετικῆς ἀρχῆς¹. Ἡ Ἑνετία προσεπάθει πάντοτε ὁ πτωχὸς νὰ μὴ ἀδικῆται, διὸ καὶ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου πάμπολλα διατάγματα σώζονται ἐν τοῖς ἐπτανησιακοῖς ἀρχαιοφυλακείαις.

Τώρα ὅτε ἐξιστορήσαμεν τί ὁ λαὸς ἰδίως κατώρθωσε κατὰ τῶν τοκογλύφων, ἄς ἴδωμεν τὰς ἐνεργείας τῆς Κοινότητος κατὰ τοῦ ῥηθέντος νέου δασμοῦ, ὅστις τόσον ἐτάραξε πᾶσαν τὴν κοινωνίαν.

Σπυρίδων δὲ Βιάζης.

Ο ΕΞΟΧΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΟΝΙΑΣ

ΚΑΡΛΟΣ ΤΖΕΪΜΣ ΝΑΠΙΕΡ

Ὁ Κάρλος Τζέϊμς Νάπιερ, ὁ ἄξιος Ἄγγλος ὁ στρατηγὸς ἐπέθανε στὰ 1853. Τον ἐ συγκρίνουνε μὲ τὸν Οὐέλινγκτων ποῦ ἡ τύχη τὸν ἐβοήθησε κ' ἐνίκησε στὸ Βατερλό τὸν λέοντα ἐκεῖνον τὸ μεγάλο. Ὁ Νάπιερ ἦτανε μεγάλος εὐεργέτης τῆς Κεφαλονιάς καὶ θερμὸς φίλος τῆς Ἑλλάδας. Λίγο ἔλειψε μάλιστα νὰ γένη στὸ ἔθνος μας ὀργανωτὴς καὶ ὁδηγὸς ταχτικοῦ στρατοῦ στὰ 1825· λίγο ἔλειψε ἀκόμη καὶ ἀρχηγὸς τῆς νὰ τὸν ἰδῆ ἡ χώρα μας στὴν Ἐπανάσταση.—Καὶ ὅμως σὲ πολὺ λίγους στὴν ἄλλην Ἑλλάδα θᾶναι γνωστός, καὶ σὲ καμπόσους Κεφαλονῖτες γνωστός ὅσο ἔπρεπε δὲν εἶναι. Στὴν Κεφαλονιά ὅμως εἶναι πάντα τ' ὄνομά του σεβαστό, καὶ στοὺς πλέον υἱοὺς ἀναφέρνουν τ' ὄνομά του σὶ γερωντώτεροι, σὰν ἱεροῦ προσώπου ὄνομα, καὶ τῆ διοίκησή του σ' ἐτοῦτο τὸ νησί σὰ μιὰ ἀνάπλαση καὶ σὰ μιὰ βασιλεία πολὺ φιλόφρων καὶ αὐστηρῆς δικαιοσύνης. Τότες τῷ ὄντι εἶδε Θεοῦ πρόσωπο ἡ Κεφαλονιά. Τούτου τοῦ ἔξοχου ἀθρώπου τρεῖς βιογραφίαι γνωρίζουμε. Ἡ ὕστερη εἶναι στὴ Λόντρα δημοσιευμένη στὰ '90 ἀπὸ κάποιον Sir William F Buller.—Ἐν ἀπὸ τὰ κεφάλαια τούτου τοῦ βιβλίου ἐπιγράφεται «Κεφαλονιά». Τὸ ἐμετάφρασα τῷμετάφρασα ἐλεύτερα στὴ ζωντανὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ· στὴ γλῶσσα τὴν ἀπλῆ, γιὰ δύο λόγους, γιὰτὶ θέλω νὰν' αὐτὸ ἀνάγνωσμα γιὰ τὸ λαό· δεύτερο γιὰτὶ στοχάζομαι πῶς εἶναι σωστὸ καὶ πρέπει, ὅσοι κατὰ θεωρίαν ἔχουμε στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ πεποιθήσει, ν' ἀπο-

¹ Registro delli fedi chi si fanno all' Illmo Reggimento, παρὰ τῷ ἀρχαιοφυλακείῳ.